

θας, ἤδη πλήρης παντοίας παιδείας ἀπὸ τῶν ἐν Παρισίοις διατριβῶν καὶ θαυμαστῆς ὁρμῆς εἰς τὸ νὰ ὠφεληθῇ, μετ' ἐνδομύχου χαρᾶς τὴν πρόσκλησιν δεξάμενος, ἐπανελθὼν (1845) ἐντίμως εἰς τὴν ἑαυτοῦ, οὕτω σοφῶς διωργάνωσε τὴν ἐν Χίῳ σχολὴν καὶ ἐξετίαν ὀληνμέχρι τῆς ἐπαναστάσεως ἐσχολάργησεν, ὥστε καὶ τοῦ συστήσαντος, καὶ τῶν δεξαμένων, καὶ ἅπαντος τοῦ ἔθνους τὰς προδοκίας καὶ ὑπὲρ εὐχὴν ἐδικαίωσεν. Ἀλλ' ἀκολουθήσωμεν τῷ ἀνδρὶ εἰς τὰ καθ' ἑκάστα τῶν ἐκεῖ διευθυντικῶν καὶ διδασκαλικῶν ἔργων.

(Ἔπεται τὸ τέλος).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ,

Κατὰ τὰ ἔτη 1205—1470.

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ. Ὑπὸ Ἀ. Ρ. Ρ.

— ο —

Ἡ ἱστορία τοῦ μεταίωνα τῆς Εὐρώπης ὀλίγας ἔχει περιόδους σκοτεινότερας τῶν χρόνων καὶ ὅς ἡ Ἑλλάς κατακτηθεῖσα ὑπὸ τοὺς Δυτικῶν, διέμεινεν ἐνιαχοῦ ἐπὶ δύο ὅλας ἑκατονταετηρίδας ὑπ' αὐτῶν τῇ κυβερνήσει. Ἡ χώρα πάσης διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ὑπέκυψεν εἰς τὴν τύχην καὶ ἡ μωαμεθανικὴ ἀνατολή καὶ ὡς πᾶσαι τῶν πεπαιδευμένων αἱ προσπάθειαι δὲν κατάρθωσαν εἰσέτι, ἂν καὶ ἀκατόρθωτος δὲν πρόπη νὰ λογισθῇ ἡ προσπάθεια, νὰ συναρμολογήτωσι γενικὴν ἱστορικὴν ἐποψὴν ὅλων τῶν ἐπικρατειῶν εἰς ἃς διεσπάρθη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος ὁ κολοσσὸς τοῦ ἐν Βαγδατίῳ καλιφάτου, ἐπίσης ἄγνωστος ἔμεινε μέχρι τοῦδε ἡ ἀκριβεστέρη ἱστορία τῶν ἀνεξαρτήτων διοικήσεων εἰς ἃς διηρέθη ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1204. Τὴν πατρίδα τῶν Θεμιστοκλέων, τῶν Περικλέων, τῶν Θουκυδεῖδων, τῶν Σοφοκλέων, καὶ Ἀριστοτελῶν περικαλύπτει κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους ἡ αὐτὴ πυκνὴ ὀμίχλη, ἡ ἐπισκοπίζουσα τὴν ἱστορίαν τῶν γειτόνων Σαλδουκιδῶν ἐπικρατειῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰς ἃς, μετὰ τὴν πτώσιν τῆς σουλτανικῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἰκονίου, κατετμήθη ἐκ νέου ὁ τόπος, ἀναλόγως τῶν ἀρχαίων Περσικῶν σατραπειῶν. Πρὸς τὴν τότε τύχην τῆς Ἑλλάδος μόνη ἐκ τῶν νέων εὐρωπαϊκῶν κοινωνιῶν δύναται κυρίως ἡ Ἰρλανδία νὰ συγκριθῇ, ἥς τὰ πολυπληθὴ βασίλεια πρὸ τῆς ἀγγλικῆς κατακτήσεως μέχρι τοῦδε δὲν εὗρον ἱστορικόν, ἂν καὶ, ὡς ὁ συντάκτης τῆς παρούσης πραγματείας δι' ἰδίων ἐρευνῶν ἐπίσθην, ὑπάρχουσιν ἄρθρα καὶ ἐντυπῶ μνημεῖα τῆς ἱστορίας ταύτης. Μίαν γενεάν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἰρλανδίας ὑπὸ τοῦ ῥιψοκινδύνου Στρογγύω, ἀρχεται

ἡ νέα ἐποχὴ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ δὲν δύναται μὲν αὕτη νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐποχὴ ἀναγεννήσεως τοῦ μετὰ ξένων στοιχείων συναναμιγέντος καὶ παραμορφωθέντος λαοῦ (1). ἀλλὰ ὡς πρὸς τοὺς χρόνους καθ' οὓς βυζαντινὴ διοικηταὶ ἐλευθέρων τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν διαδεξαμένην αὐτοὺς τουρκικὴν βαρβαρότητα, ἐφ' ἧς ὁ ἀρχιεπισκοπὸς ἐκέκτητο τῆς Παλλάδος τῇ πόλιν, ἡ ἐν Ἑλλάδι φραγκικὴ ἐξουσία εἶναι ὡς φαινομένην σημεῖον ἐν τῇ βαθυτάτῃ σκοτίᾳ. Καὶ τῷ ὄντι μὲν οὐδέποτε συνεγωνεύθησαν οἱ Δυτικοὶ μετὰ τοῦ δουλωθέντος λαοῦ, καὶ οἱ ὑπερήφανοι κατακτηταὶ ἐθεώρουν τοὺς ἀνάνδρους τῶν ἀντιπάλους ὡς βαρβάρους, ὡς τῶν ἀντιπάλων τῶν οἱ προπάτερες ὕβριστικῶς ἀπεκάλυν ποτὲ τοὺς υἱοὺς τῆς δύσεως, ἀλλ' ἰδίον τι θέλητρον ἐπιχέουσιν ἐπὶ τῶν καιρῶν τούτων αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἀλληλόμαχοι ἀντιθέσεις τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Δύσιν, τῆς Καθολικῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος πρὸς τὸν μεταϊωνικὸν ῥωμαντισμὸν, ὁ ἵπποτικὸς ἀγὼν ἐπὶ τοῦ ἱσθμοῦ τῆς Κερύνθου, καὶ οἱ Γάλλοι Δούκες τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Νάξου, τῆς Φιλιππουπόλεως ἢ τῆς Ἀθήνου. Ἡ σταυροφορία τοῦ 1202 ἦ ἀσθενὴς μόνον ἀντήχησις τῆς πρώτης ἐκστρατείας πρὸς κυρίως τοῦ ἁγίου Τάφου, καὶ ὁ πρὸς τὸν ἕρως αὐτῆς μετεδλήθη, ἀναλόγως τοῦ εὐμεταδόλου πνεύματος τῶν χρόνων ἐκείνων· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ ῥιψοκίνδυνον ὁ Γοδεφρείδος Βιλλαρδουῖνος δὲν ἤλαττο τοῦ Γοδεφρείδου τοῦ Βουλβιῶνος. Καὶ ὅμως, ὅσον καὶ ἂν ἔπεται νὰ ἔλκῃ ἀείποτε τὴν προσοχὴν γῆ, ἥς ἑκάστος λίθος μονοῦ φωνὴν ἀφίει, φαίνεται λέγων τῷ περιηγητῇ « Στῆθι διαβάτα, ἦρσα πατεῖς, » τοὺς χρόνους ὅμως ἐκεῖνους οὐδεὶς ἐξίχνιασε μέχρι τοῦδε. Ὁ μέγας Δουκάγγελος ἔθετο μὲν τὸν βαμέλιον λίθον τῆς φραγκο-βυζαντινῆς ἱστορίας, καὶ ὁ ἐργοδιώκτης Βούρων ἐπωκοδόμητέ τινα, ἢ καὶ πολλαχόθεν ἐπὶ τὰ γαλλικῶς ἀκηδέστερον· ἀλλ' ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἐργασιῶν φαίνεται ἀδύνατον νὰ συναφθῇ ὁπωσοῦν συνεχὴς ἱστορία τῶν διαφορῶν ἐπικρατειῶν εἰς ἃς αἱ κατακτηταὶ διήρσαν τὴν Ἑλλάδα, ἱστορία τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς περὶ τὰς περιβεβλημένην ἔνδυμα μεταϊωνίων. Καὶ τὸ νεώτατον δὲ σύγγραμμά τοῦ Σκώτου φιν. Ιάη, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῶν ἀτελῶν ἐρευνῶν τοῦ Βούρωνος στηριζόμενον, εἶναι ἐντελῶς ἀσυνάρτητον, ἂν καὶ τὸ φιλοσοφικὸν τοῦ συντάκτου πνεῦμα ἐπροσπάητεν ἐνίοτε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιτυχῶς, νὰ συνδέτῃ τὰ συμβάντα, καὶ νὰ ἐξαγάγῃ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα. Καὶ δυσχερέστατον μὲν εἶναι τῷ ὄντι νὰ συναχθῇ καὶ ὅλον τὸ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐντυπον ὕλικόν, διότι τινὰ τῶν ὅλων νεωστὶ περὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐκδοθέντων βιβλίων, ἐλλείπουσιν ἐντελῶς εἰς

(1) Ὁ συγγραφεὺς προσθέτει ἐνταῦθα, « διότι τοιαύτη (ἀναγέννησις δηλαδὴ) φαίνεται λίαν ἀμείδιος καὶ ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις », (δηλ. τῷ 1833). Ἐνομίζαμεν ὅτι διὰ τῆς ἀραιώσεως τῆς φράσεως ταύτης ἐκφερόμενον τὴν συγγραφέα, ἀπαλλάττοντες αὐτὸν ἀδικίας συγχρόνως καὶ ἀκρισίας.

ὅλας τὰς βιβλιοθήκας τῆς Γερμανίας. Πολὺ δυσκολώτερον ὅμως εἶναι νὰ ἀνευρεθῶσιν ὅλαι αἱ χειρογράφοι πηγαι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συνιστάμεναι εἰς δημοσίαι ἐγγράφα. Ὁ Βύρων ἀνεζητήσεν αὐτὰς ἐν Παρισίοις, ἐν Φλωρεντία καὶ Νεαπολεὶ. Ἡ Ἑλλάς, μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους καταστροφὰς ὅς ὑπέστη ὁ δυστυχὴς καὶ ὠραῖος ἐκεῖνος τόπος, μολὶς περισώζει τι δυνάμενον νὰ διαφωτίσῃ τὴν ἱστορίαν του, καὶ ν' ἀναπληρώσῃ τὴν σιωπὴν τῶν ἱστορικῶν της. Μακρὰν τοῦ κλασικοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐδάφους εἰσὶν ἐντεταλμένοι οἱ θησαυροὶ, οἵτινες μόνον δύνανται ν' ἀπαρτίσωσι τὴν ἱστορίαν τοῦ μεταίωνου αὐτοῦ. Ἦλθ' ἄφρονος διὰ τὴν ἱστορίαν ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν ἐπικρατειῶν εὐρίσκεται ἐν Βιέννῃ, ἐν Βενετίᾳ, ἐν Δυλματία καὶ ἐν Τουρίνω, ἀφ' οὗ μετατέθη ἐκεῖ τὸ τῆς Γενούης ἀρχεῖον· ἀκριβὲς δὲ ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, αὐτῆς πόλεως τῶν Σοσῶν (Μεδινέτ-ουλ-σουλμὰ), ἢ ὡς ἐστὶ τὴν ἰνομάζει ὁ Ὀθωμανὸς Σκαδεδδίν (1), τότε μόνον θέλει γραφῆ, ὅταν ἐκδοθῶσιν οἱ ἀρβυνοῦνται θησαυροὶ τοῦ ἀρχείου τῆς Βαρκελόνης, εἰς οὗ τὰς βήκας κατὰκεῖνται ἄγνωστοι ὀγδοήκοντα ἐνιαυτοὶ τῆς ἀττικῆς ἱστορίας. Τὰ Παρίσια περιέχουσιν ἀσυγκρίτως πλείονας πηγὰς ἀφ' ὧν ἀνεκάλυψεν ὁ Βύρων, ὡς μοὶ ἐγνωστοποίησεν ὁ ἱστορικὸς Ζιγκέισεν, ὁ ἀκριβὲς γνώστης τῶν χρόνων ἐκείνων, καὶ πολλὰς ἄλλας τὰ τε ἐπαρχικά καὶ τὰ ἰδιωτικά ἀρχεῖα ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Βελγίῳ. Ἐκ νεότητός μου, ἔχοντι κλίσιν πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ Προυσικὴ κυβερνήτις μοὶ παρέσχε γενναίως τὴν ἀφορμὴν τοῦ νὰ ἐπισκερθῶ τὰ ἐπιστημώτερα τῶν βιβλίων ἀρχείων. Ἰδίως δὲ ἠρεύνηται τὰ ἐν Βιέννῃ ὑπάρχοντα ἐγγράφα, ἐκ διαφόρων ἐργῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀκαδημίας περὶ τῶν πηγῶν τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας, πεισθεὶς ὅτι ἄφρονος εὐρίσκεται ἐκεῖ ἢ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀναγομένη ὅλη. Ἐκ δὲ τῶν πολυπληθῶν ἐγγράφων ὅσα εὑρον ἐν τῷ οἰκίᾳ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, ἐν τῷ αὐλικῷ καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ ἀρχεῖῳ, περιλαμβανόμενα εἰς τὰ Liber albus, Codex Trevisanas, Libri dei Patti Commemoriali καὶ Misti (2), καὶ εἰς πολλὰ περίεργα

πρωτότυπα, ὑποβάλλω ἐνταῦθα τῇ αὐτοκρατορικῇ ἀκαδημίᾳ τινὰ, νέας διδόντα πληροφορίας περὶ τινος μέγροι τοῦδε σχεδὸν ἐντελῶς ἀγνώστου κλάδου τοῦ Ἀραγοναίου σικελικοῦ βασιλικοῦ οἴκου, καὶ θέλω διασαφίσει αὐτὰ δι' ἱστορικῶν σχολίων, ἐκ τῶν αὐτῶν χειρογράφων πηγῶν ἠντλημένων.

Ὁ ἀνὴρ ὃν ἀφορῶσι τὰ ἐγγράφα ταῦτα εἶναι Βονιφάκιος ὁ ἐξ Ἀραγῶνος, οὗ τὸ ὄνομα ἐν οὐδενὶ ἀπαντᾷται τῶν γενεαλογικῶν συγγραμμάτων περὶ τοῦ γένους τῶν κομήτων τῆς Βαρκελώνης, εἴτε ἐν Ἰσπανίᾳ, εἴτε ἐν Σικελίᾳ, ἂν καὶ τὰ ἀκριβεστέρων τῶν συγγραμμάτων τούτων ἀπαριθμῶσιν ἐμπεριστατωμένως πάντας τοὺς εἴτε γνητίους εἴτε νόθους ἀπογόνους τοῦ οἴκου ἐκείνου. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τὸς τούτου οὐδὲν μέλος τῆς βαρκελονικῆς οἰκογενείας ἀπαντᾷται φέρον ὄνομα Βονιφάκιου, ἐξ οὗ συμπεραίνεται ξένη αὐτοῦ ἢ καταγωγὴ. Ἐξ ἐναντίας δὲ ἀπαντᾷται τὸ ὄνομα τοῦτο συνεχῆστα ἐν τῷ Ἰταλικῷ οἴκῳ τῶν κομήτων Μονφερράτων, καὶ ἐν ταῖς ἀπ' αὐτοῦ καταγομέναις πλανίαις γραμμαῖς τῶν κομήτων Σαλούτζου, Καρέττου, Κήβια, Κιαβесаτά καὶ ἄλλων· καὶ αὐτὴ ἡδη αὐτὴ ἡ περίστασις φαίνεται ἀποδεικνύουσα σχετὶν τινα μετὰ τῆς οἰκογενείας τῶν Μονφερράτων, εἴτε καταγομένου ἐξ αὐτῆς τοῦ πάππου τοῦ Βονιφάκιου τούτου, εἴτε, ἐπειδὴ, ὡς γνωστὸν, Ἰωάννης ὁ Α', ἀποβιώσας ἐν ἔτει 1305, ἦν τὸ ἔσχατον μέλος τῆς πρεσβυτέρας γραμμῆς τοῦ οἴκου ἐκείνου, οὗσης τῆς μάμης αὐτοῦ πατρόςθεν Μονφερράτης. Τὸ μόνον περὶ αὐτοῦ γνωστὸν χωρίον, εἶναι τὸ τοῦ Σικελικοῦ ἱστορικοῦ Φαλέλλου (1), ἔχον ὡς ἔπεται·

« Eodem tempore (δηλ. μετὰ τὸν θάνατον Λουδοβίκου τοῦ Σικελικοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς ἐνθρόνωσης Φρειδερίκου Γ', τοῦ Ἀφελούς, ἐν ἔτει 1355), Bonifacius Aragonius, Petri secundi, Siciliae regis (1337—1342) consobrinus, arcis et urbis Pactarum ac Tyndaridis praefectus a Sancio Aragonio consobрино (γνωστοῦ νόθου τῆς Ἀραγωνικῆς οἰκίας), utriusque oppidi praefectura eodem pene fraudis genere (δηλαδή ὡς ὁ Ματθαῖος Μοντεκατίνος ἤρπασεν ἀπὸ τῆς θείας τοῦ Λουΐζαν Περάλταν τὴν κτῆσιν τοῦ Σκλαφαίου) exiit. Nam cum Bonifacius quosdam Pactenses exilio mulctasset, et illi ejus armenta perfregissent, sancio consobрино, qui oppido S. Marci praecerat, Pactorum commissa praefectura, ad ulciscendum injuriam contra exules militibus instructus egreditur, sed, civibus id aegre ferentibus et adversus cum una cum exulibus iuventibus, ipse factus inferior cum in arcem fuga contenderet, a Sancio cum Pactensibus in ejus vitam foedere conjuncto, praecclusis foribus, et arce et oppido expellitur ac deinde Tyndari, quae illius etiam praefecturae erat, privatur et Friderico Regi traditur. »

(1) Thomae Fazelli Siculi de rebus Siculis decades duae edd. V. Amicus et Statella. Catanæ 1749—1753. Dec. II. lib. IX, c. VI. T. III. pag. 125.

(1) Cronica dell'origine e progressi della casa ottomana, composta da Saidino Turco. tradotta da V. Prato. τ. I. (ἐν Βιέννῃ, 1649, 4) = σελ. 192. Τὸ αὐτὸ ἐπιθετὸν τῇ ἀποδίδεται καὶ ἐπὶ τινος χάρτου, τοῦ «Tabula geographica, 1261 Nassir — Eddini Tusani denominata Il-Khiana ab Uluqbei 1337 revoluta». ἐν J. Lalewel, géographie du moyen âge. Breslaw, 1851. «Ατλ. πίν. XIX, ἐν ᾗ ἡ πόλις καλεῖται Ἀτσίνα ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ Ἀβουλφέδα ἡ Abulfadhi opus geographicum ex arabico latinum fecit J. J. Reiske. Πίν. XXVIII, ἐν Büsching's Magazin für die neue Historie und geographie. T. E. Ἀρδούργω, 1774, 4. σελ. 362).

(2) Ταύτης τῆς σπουδαιοτάτης συλλογῆς, κείμενηται τὸ ἀρχαῖον T. IZ—NF, ἐν ἀντιγράφῳ τῆς 17ης ἐκδοτικῆς τῆς T. NA—NΘ ἐν πρωτότυπῳ, περιλαμβανόμεναι τὰ ἐτῆ 1335—1440. Ἡ αὐτοκρατορικὴ βιβλιοθήκη κείμενηται ἐν ἀντιγράφῳ T. IE καὶ 15'. (1332—1335 ἐν Cod. Vindob. quondam (ὑποτιθεμένῳ) Braydinus ἀρ. 348, καὶ τὸν πλήρη πλῆκτα τῶν κέντων πρώτων 44 τόμων (1293—1332), ἐν τῷ ἐξ αὐτῶν συλλεγμένῳ Cod. ἀρ. 347.

Τὴν πληροφορίαν ταύτην ἤντηλθε προφανῶς ὁ μεταγενέστερος Φαζέλλος ἐξ ἀρχαιοτέρων, ἴσως συγχρόνου πηγῆς, καὶ τοιαύτη ἀποδείκνυται τὸ σικελικὸν χρονικὸν τοῦ ἤτονος γνωστοῦ Μιχαὴλ Πλατιένου (1). Ζήτηντος ἐπὶ τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Γ', καὶ γράψαντος ἐν δυοὶ τμήμασι τὴν ἱστορίαν τῆς «Τρινακρίας», ἀπὸ 1337—1361. Οὗτος μνημονεύει συνεχῶς τοῦ Βονιφάκιου· οὕτως ἐπὶ τῶν πολέμων τοῦ στέμματος κατὰ τῶν ἰσχυρῶν ἀδελφῶν Λαμβιανῶ καὶ Ματθαίου Πολίτζη, λέγει ὅτι ἐν τῇ πρὸς Κατάνια μάχῃ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Καλογῆρου, ἐν Ἰουνίῳ 1349, Βονιφάκιος (2), ὁ υἱὸς τοῦ ἀποθανόντος κόμητος Ἀλφόνσου τοῦ Μελιταίου, ἠγχαλωτίσθη καὶ ἐφυλακίσθη· ἀλλ' ἡ ἱστορία τῆς Μελίτης ἔχει τοσαῦτα τὰ ἀσπρῆ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς δεκάτης τετάρτης ἐκατονταετηρίδος, ὥστε ὀλίγα δύνανται περὶ αὐτῆς νὰ ἐξαχθῶσι βέβαια συμπεράσματα. Ἐκ νέου ἀπαντᾶται ὁ Βονιφάκιος ἐν ταῖς ἐμφυλίοις ταραχαῖς ταῖς ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως Φρειδερίκου τοῦ Γ', ὅς περιγράφει ὁ Φαζέλλος, καὶ ἐστὶ ἐκτενέστερον ἢ ἀρχαιότερα πηγῇ, ἐν ᾗ λέγεται (3), ὅτι Βονιφάκιος ὁ Ἀραγωνίος, συγγενὴς τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως Πέτρου τοῦ Β', διοικητὴς τῆς πόλεως Πακτῶν, ἐξώρισεν ἐξ αὐτῆς πολλοὺς τῶν ἀρίστων, καὶ ἐμισήθη παρὰ πάντων ἕνεκα τούτου. Ἀπόντος δ' αὐτοῦ, ἐπέπεσαν οἱ ἐξόριστοι κατὰ τῆς πόλεως, ἤρπασαν τινὰς τῶν χοίρων του, καὶ ἐφύριζοντες αὐτῷ, τοὺς ἔσφαζαν ἐπὶ τῶν δημοσίων σφαγείων. Ἐπανελθὼν ὁ Βονιφάκιος, ἐθυμώθη σφοδρῶς· ἀλλ' ἀδυνατῶν μόνος νὰ ἐκδικήσῃ τὴν ὕβριν, ἀπευβύνη πρὸς τὸν συγγενὴ τοῦ Σάγγου τὸν Ἀραγωνίον, τὸν κεκτημένον τὸν πλησιόχωρον Σάν Μάρκον, καὶ ἐν Χριστουγέννοις τοῦ ἔτους 1366 συνωμολόγησε μετ' αὐτοῦ τὸ τῆς ἐκδικήσεως σχέδιον. Ὁ πονηρὸς Σάγγος, καταλαβὼν τὴν ἀκρόπολιν, τῷ ἔδωκε μέρος τῶν στρατευμάτων του, καὶ τὸν ἀφῆκε ν' ἀρχίσῃ τὴν κατὰ τῶν ληστῶν ἐκστρατείαν. Ἀλλ' ὅμα πεσόντος ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, συνήλθον οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ἐφόρμησαν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐρόνευσαν 11 τῶν ὑπαδῶν του. Τότε φεύγει αὐτὸς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· ἀλλ' εὗρίσκει τὰς πύλας κλειστάς, καὶ ὁ ἀπιστος φίλος ἀνακράζει· *Datili a lu traytori!* καὶ τὸν διώκουσι, ρίπτοντες χάλαζαν βελῶν μέχρις ἁγίου Πέτρου τῶν Πακτῶν. Οἱ ἐπαναστάται ὁρμῶσιν ἀμέσως πρὸς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ὁ φρούραρχος συνελθολογεῖ. Τὴν δ' ἐπαύριον ὁ Σάγγος ἀποδίδει ἐπαίνους εἰς τοὺς ἀποστάτας, καὶ τοὺς ἀποκαλεῖ ἐλευθερωτὰς τοῦ τόπου, «*quae occupata dudum erat per praeditum Bonifacium Catalanum*», ὅς τις ἤμαρτε πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὸν τρόπον τῶν Κα-

ταλωνίων. Οἱ ὀλίγοι του φόροι ἀπεδιώχθησαν, τὰ κτήματά του ἐδημιούνησαν. Αὐτὸς ἠθέλησε (1) νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸ φρούριόν του τῆς Νυκασίας· ἀλλ' ὁ βασιλικὸς ὀπλαρχηγὸς Βεράρδος δὲ Λεγάμης κυριεύσας τὰ ὑποζύγια τὰ φέροντα αὐτῷ τὰς τροφάς, τῷ ἐήρυνεν ὅτι ἐπειδὴ εἶναι τῆς φαρτρίας τῶν Κληρμόντων, ἤτοι τῶν Ἀγγιοδίνων, δὲν θέλει ἐπιτρέψει νὰ τῷ ἔρχωνται τροφαί. Διὰ τοῦτο διὰ νυκτὸς ἐδραπέτευσε, καὶ εἰς τὸ φρούριόν του εἰσῆλθεν ὁ Βεράρδος τὴν 5 Φεβρ. 1356. Ἐφυγε δὲ εἰς Κατάνιαν, καὶ ἐκεῖ, μετ' οὐ πολὺ ἐνέπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀντιπάλων του. Μετὰ ταῦτα ὁ Σάγγος παρέδωκε τὴν πόλιν τῶν Πακτῶν, «*quam a Bonifacio suo consobrinio inique abstulerat*» (2), καὶ τὴν τῶν Τυνδάρων, εἰς τὰ βασιλικά στρατεύματα, καὶ ἀντημέριβη λαβὼν τὴν ἀρπαγείσαν ἰδιοκτησίαν τοῦ φίλου του.

Ὅτι αὕτη ἡ πηγὴ προῦκειται τῷ Φαζέλλῳ, αὐδεμία ἀμφισβολία, καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει καὶ αὕτη ἡ ἐκφρασίς· «*Consobrinus Patri secundi*». Περίεργον δὲ, ὅτι εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὁ Πλατιένος καλεῖ τὸν Βονιφάκιον ῥητῶς Καταλωνίον, ἐνῷ ἐδύνατο νὰ καλέσῃ οὕτω καὶ τὸν Σάγγον ἐπίσης. Βεβαίως δὲ ἡ ἐπίκλησις αὕτη δὲν εἶναι φαρτσιαστικὴ μόνον ἐκφρασίς ἐν ταῖς τότε σικελικαῖς συγχύσεσιν, ἀλλ' ἐμφαίνει μᾶλλον ἰδιαιτέραν τὴν σχέτιν πρὸς τοὺς Καταλωνίους.

Ταῦτα, καθ' ὅσον ἠξέυρω, εἰπὶ τὰ μόνον χωρία ἐν οἷς γίνεται λόγος περὶ Βονιφάκιου τοῦ Ἀραγωνίου, ὡς ζῶντος. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἀπαντᾶται τὸ ὄνομά του ἅπασι ἐπὶ μόνον παρὰ Ζορίτα, ὅστις ἀπαριθμήσας τοὺς ἐπισκόπους τῆς δουκίας Ἀθηνῶν, ἀναμφισβόλως κατὰ τὰ ἔγγραφα τὰ διατηρούμενα ἐν Βαρκελόνῃ, ἐν τῷ βασιλικῷ ἀρχεῖῳ τῆς Ἀραγωνίας, καταλέγει τοὺς ἰσχυροτάτους βαρόνους τοῦ τόπου, ὅσοι μετὰ τὴν πτώσιν τῆς σικελικῆς ἰσχύος ἐν ἔτει 1332, καθυπέταξαν τὰς κτήσεις των τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀραγωνίας Πέτρῳ Δ, *el Ceremonioso* (1336—1387), ὡς φυσικῶ καὶ ὑπερτάτῳ τῶν κυριαρχῶν. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὁ Ζουρίτας λέγει (3):

«*Y los principales barones eran Don Luis Fadrique de Aragon Conde de la Sola (Σάλωνα) y senor del Cilon (Ζητούνη), que a lo que yo creo era hijo o nieto de Don Alonso Fadrique etc. Avia otro señor muy principal, que era Don Juan de Aragon, hijo de Bonifacio de Aragon y de doña Dulce su muger, y Don Luis de Aragon Conde de Malta y el Conde de Mitra (Δημητριάδος) etc.*»

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου βλέπομεν μόνον ὅτι Βονιφάκιος ὁ Ἀραγωνίος, ἔχων σύζυγον καλουμένην Δούλκην (τὸ δ' ὄνομα τοῦτο ἦν συνηθέστατον εἰς τὴν

(1) *Michmelis Platiensis Historiae Siculae Partes I et II* ἐν Rosarius Gregorio Bibliotheca scriptorum, qui res in Sicilia gestas sub Aragonum imperio retulere. Panormi, 1791—1792. 2. Τ. φύλλ. — (2) «*In cujus praedicti dimicatione fuit captus (μετέπαται «*captus et in carceribus detentus*» B. Bonifacius filius Alphonsi quondam comitis Maltae.*» Pars I. cap. 39. Τ. I. pag. 287. — (3) L. I, Pars. I. c. 120. Τ. I. p. 740. «*Bonifacius de Aragonie quondam bonae memoriae regis Patri secundi consobrinus, capitaneus et castellanus Facturum.*»

(1) L. I. Pars I. c. 121. p. 766. — (2) L. I. Pars II. c. 10. Τ. II. pag. 15; cap. 23. pag. 23.

(3) Los cinco libros posteros de la primera parte de los anales de la Corona de Aragon, compuestos por Geronimo Carita cronista de dicho rayno. Caragoca. 1610 fol. Lib. X. cap. 30. Τ. II. fol. 377, z. 2.

μετημέριον Γαλλίαν, καὶ τὴν Καταλωνίαν καὶ δύο φερό' εἶπεῖν ἐγκριτοὶ τῆς Προβεγγίας οὕτως ἤκουον), κατέλειπεν υἱὸν Ζουάν (Ἰωάννην), καὶ ὅτι οὗτος ἦν εἰς τῶν ἐπισημοτέρων ἱπποτῶν καὶ ἰδιοκτητῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς δουκίας. Ἐκ πατρὸς τοῦ πατρὸς ὁμοῦς τὴν καταγωνίαν τὸ σύγγραμμα τοῦ Ζουρίτου οὐδὲν μᾶς διδάσκει, ὅν καὶ ὁ συγγραφεὺς εὐκόλως ἐδύνατο νὰ εἰσγινάσῃ αὐτήν. Διὰ τοῦτο κατ' ἀρχὰς μόνον ὑπόθεσις περὶ αὐτοῦ ἐπροτάθη ἥτις ὁμοῦς μετὰ ταῦτα ἐπεκυρώθη πληρέστατα διὰ τῶν ἐνετικῶν ἐγγράφων τοῦ αὐστριακοῦ δημοσίου ἀρχείου.

Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῷ φέροντι χρονολογίαν τὸν Λυγυρσπον 1349, καλεῖται ἀπλῶς Bonifacius Frederici, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς, υἱὸς Ἀλφόνσου τοῦ Frederici τοῦ Ἀραγωνίου. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο Frederici ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἀνήκῃ εἰς μόνον τὸν πατέρα του, εἰς τὸν Ἀλφόνσον ἐκεῖνον, ὅστις ἦν υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Φρεδερίκου Β' (+ 1337), ἀλλὰ μετέβη καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, παραφθαρὲν εἰς τὸ ἐπωνύμιον Fadrique, ὥστε καὶ μία τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τοῦ ἡμετέρου Βονιφάκιου, ἡ Κόμισσα Μαρία Σούλα, καλεῖται παρὰ Ζουρίτα (1) Φαδρίκη· τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ παρ' ἄλλοις ἀπογόνους τοῦ Ἀραγωνίου οἴκου, ὡς τὸ Enriquez καὶ ἑτέρα, ὅντα ἐπίσης πατρωνυμικά μόνον ἐν τῇ ἀρχῇ των. Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων καταφαίνεται προδήλως τίνες ἦσαν αἱ ἐν Ἑλλάδι κτήσεις τοῦ Βονιφάκιου, ἐξουσιάζοντος πλὴν τοῦ φρουρίου τῆς Κορύστου, καὶ διάφορα μέρη τῆς Ἀττικῆς. Ἐν δὲ τῷ ἐγγράφῳ τῷ χρονολογούμενῳ ἀπὸ 6 Νοεμβρ. 1365, καλεῖται «Dominus castri et insule Ligenae», καὶ ἐν ἑτέρῳ ἐγγράφῳ τῆς 18 Φεβρουαρίου, 1368 (2), δι' οὗ τῷ χρηγεῖται ἡ Ἑνετικὴ πολιτογράφησις, ἀποκαλεῖται «Egregius vir Bonifacius Frederici de Aragona, dominator Eghenae». Προφανὲς εἶναι ὅτι διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐννοεῖται ἡ Αἴγινα, ἥτις καὶ ἐν Ἑνετικοῖς χειρογράφοις (3) πολλάκις μετὰ τοῦ Ἰταλικοῦ ὀνόματος Legina ἢ Ligena (4). Αἱ κτήσεις αὗται ἦσαν βεβαίως κληρονομία τῶν γονέων αὐτοῦ· διότι, ὡς ἐκ τῶν αὐτῶν ἐγγράφων φαίνεται, ὁ Βονιφάκιος ἔζησε τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐν τῷ βασιλείῳ καὶ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Σικελίας, καὶ δὲν ἠδύνατο εὐκόλως ν' ἀποκτήσῃ ὁ ἴδιος αὐτὰς τότε ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ θετικὴ μαρτυρία ὅτι ὁ πατὴρ του Ἀλφόνσος Φαδρίκος ὁ Ἀραγωνίος ἀπέκτησε ταύτας τὰς κτήσεις καὶ ἄλλας δι' ἐπιγαμίας. Ἰδοὺ τί διηγεῖται περὶ αὐτοῦ Ράμων ὁ Μουντάνηρ, ὃν ὁ γνωστὸς Μογκάδας ἀπλῶς σχεδὸν

μόνον μετέφρασεν εἰς καθαρὰν ἰσπανικὴν διάλεκτον, κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦλάχιστον αὐτοῦ κεφάλαια. Κατ' ἀρχὰς ἐκθέτει ὅτι ἡ Μεγάλῃ Ἑσπερίῃ, κυριεύσασα τὰς Ἀθήνας, διωκαῖτο προσωρινῶς ὑπὸ τοῦ ἱππότου Ροχέρου Δεπλάυρου ἐκ Ρουσσιλώνης, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξήτησεν ἀρχηγὸν παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας, Φρεδερίκου Β', ὅστις τότε διώρισε τὸν υἱὸν του Μανφρέδον Δούκα τῶν Ἀθηνῶν· ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἦν ἐτι νέος, ἐπεμψεν ἐπιτρόπους, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸν ἀνδρεῖον Ἑσταννὸλ τούτου δὲ ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἀπο' ἀνόντος, τὸν νόθον υἱὸν του Ἀλφόνσου Φαδρίκου, ὅστις μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ἀνετρέφετο ἐν Ἀραγωνίᾳ, παρὰ τῷ θεῷ του Ἰακώβῳ Β'. (1291—1327). Ἐξακολουθεῖ δὲ ἐν τῷ 242 κεφαλαίῳ τοῦ συγγράμματός του ὡς ἔπεται (1).

«E no ana molt de temps que l'infant Manfre mari (+ τῇ 9 Νοεμβρ. 1317). E axi lo senyor rey trames les a dir, que puy l'infant Manfre era mort, que de aqui avant tenguesen per cap e par major Nalfonso Fraderich (Alfonso Fadrique. Ex ἀντικαθιστᾷ παρὰ τοῖς Καταλωνίοις τὸ ἰσπανικὸν Don, κύριος). E aquells foren ne molt pagats e tantost percassaren li muller e donaren li per muller la filla de micer Bonifaci da Verona a qui era remas tot ço, que micer Bonifaci havia, ço es la terça part de ciutat e de la vila e de la illa de Negrepont e de XIII castels en la terra ferma el ducat de Tenes (Ἀθηνῶν). E axi hach aquesta donzella par muller, qui fo filla daquest noble hom, qui fo lo pus savi e lo pus cortes rich hom, que creu que hanch naixques. E per la sua bonesa vos comptare lo bon dac de Tenes (Οὕτως ὁ Μουντάνηρ καλεῖ πάντοτε τὸν Δούκα τῶν Ἀθηνῶν, Γουίδον Β'. Δελαρύσην, + τὴν 5 Ὀκτωβ. (2) 1308), quina honor li feu. E axi Nalfonso Fraderich hach per muller aquesta gentil dona, qui co de pare e de mare de nobles homens de sanch, qui sien en Lombardia: e la mare, qui fo muller hach micer Bonifaci la terça part de Negrepont. E aquesta dona hach Nalfonso Fraderich infants assats, e es exida la millor dona e la pus savi, que hanch fos en aquell pays. E segurament es de les pus belles chrestianes del mon, que yo la viu in casa de su pare que havia estro a VIII enys, que en casa de micer Bonifaci fom mesos ab lo senyor infant (ὁ ἡγεμὼν Φερδινάνδος ἐκ Μαϊόρκης), com fom presos.»

(Ἔπεται συνέχεια).

—0—

(1) I. I. Lib. X. cap. 38. T. II. fol. 387, a.

(2) Commemoriali Lib. VII. fol. 363. — (3) Id. π. γ. Serie di tutti i Reggimenti Veneti. Codex Foscari. Vindob. 6316. fol. 341, r. — (4) Ὁ συγγραφεὺς λέγει· «ἥτις ἐπ' ἰσχυρῶν παρεθάρη ὁ ἀ μεταβίβαστος εἰς ἑγ γίτα. Ὅτι τοιαύτης παρεθάρης οὐχὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀλλὰ μόνον ὁμαθίαις γεωγράφοι εἰσὶν ἔνοχοι, περιττὸν νὰ τὸ παρατηρήσωμεν, καὶ ἀποδεικνύουσι προσέτι καὶ ταῦτα τοῦ μεταγενέστερου τῶ ἐγγράφου.

(1) Die chronik des edlen Ramon Muntaner, Catalonisch, herausgegeben von Lanz, Stuttgart. 1844. 8 cap. 243. pag. 431—435. — (2) Droits primitifs des anciennes terres et seigneuries du pays de Haynaut autrichien et français, par le comte Joseph de St Genois. T. I. Paris. 1782. fol. pag. CCCXXVII. (Archives de Mons, Layette J. nr. 59), καὶ Commemoriali Lib. I. fol. 324.